

kariéra bez
 hraníc.sk

Wall Street očami slovenského obchodníka alebo príručka k finančným trhom pre začiatočníkov

Peter Šaro

Obsah

November 2004.....	3
Začiatok ani tak nie príliš podľa plánu.....	3
December 2004.....	3
Zima 2004/2005.....	3
Leto 2005.....	4
November 2005.....	4
Vzrušujúca španielska dedina.....	5
Apríl 2006.....	6
Máj 2006.....	6
Jún 2006.....	7
Nadav ako nadávať.....	7
A je to tu... obchodovanie naživo.....	8
Straty bolia, ale keď bez nich to nejde.....	10
Júl 2006.....	11
Deň obchodníka.....	11
Nepoznaný Sean.....	12
August 2006.....	13
Ako môže vyzerat' nuda.....	13
September 2006.....	13
Už môžeme aj cúvať.....	13
Október 2006.....	14
Byť v pluse ešte neznamená zárobok.....	14
November 2006.....	15
December 2006.....	15
Príchut' bonusov.....	15
December 2006 / Január 2007.....	17
Novinka: zmiešaný trh.....	17
A likvidita utešene rastie.....	18
Február 2007.....	19
Chybička se vloudila.....	19
Marec 2007.....	21
„Ropné číslo“.....	21
A hlúpi majú skutočne šťastie.....	22

Apríl 2007	22
Moje priateľky silikónové doštičky	22
Máj / Jún 2007	23
Býči trh a nákupné šialenstvo.....	23
IPO – tenkrát poprvé	24
Júl 2007.....	26
Earnings season – Štvrtročné správy	26
August 2007	27
Kríza v plienkach.....	27
September 2007	28
Dovídím na tehličky zlata... ..	28
Október 2007	30
Kríza rastie.....	30
Pád medveďa	32
Pokračovanie smutného príbehu.....	33
November / December 2007.....	33
Grafy neklamú.....	34
Proti všetkým sa niekedy oplatí	35
Január 2008.....	35
Február 2008.....	37
Lavínový efekt	37
Marec 2008	38
Aj víza sú lotéria	38
Visa – môj nový favorit.....	38
Apríl 2008.....	39
Býčí trh čierneho zlata	39
Leto 2008	41
Nedôvera hraje medveďom do karát	41
September / Október 2008	41
Záchrané koleso vlády	41
December 2008.....	42
Americký Fruni	42
Návrat domov.....	43

November 2004

Začiatok ani tak nie príliš podľa plánu...

Dnes je piaty november. Zajtra odlietam do USA. Na rok a pol. Možno aj na dlhšie. V agentúre mi nesprávne vystavili letenku. Vďaka tomu sa zajtra ráno o piatej musím dostať na letisko pre novú. No a potom už len nastúpiť na lietadlo a ide sa – cieľová stanica Raleigh, Severná Karolína.

Problémy s letenkou sa nekončia. Je päť hodín ráno, o chvíľu sa nastupuje do lietadla a agent leteckej spoločnosti je v nedohľadne. Prichádza desať minút pred uzavretím check-in. Oznamuje mi mierne zmeny v mojom cestovnom pláne. Do Severnej Karolíny poletím z Košíc cez Prahu, Viedeň a New York. Vystriedam štyri lietadlá v priebehu jedného dňa. Všetky papierovačky na 18 mesačný program so zameraním na reštauračný manažment sa ťahali päť mesiacov. A teraz toto: štyri lety za jeden deň. Dúfam, že tá Amerika bude stáť za to!

Severná Karolína je len mesačná prestupná stanica. Firma tam má školiace centrum, kde sa budeme zaúčať piati začínajúci manažéri. Po mesiaci nás zadelia do jednotlivých miest v USA. Nikto z nás nevie, ktoré to bude. Tajne dúfam, že sa dostanem do New Yorku. Čo však pre to musím urobiť, netuším.

December 2004

Dnes uplynul presne mesiac od môjho príchodu. Je to takisto deň, kedy sa dozvieme, kam sme boli zaradení. V Newarku sú dvaja moji bývalí spolužiaci z vysokej školy. Preto by bolo fajn dostať sa presne tam. Určite lepšie ako Minneapolis alebo Memphis, čo sú ďalšie dve možnosti, či naopak zostať v Severnej Karolíne, ktorá zo mňa úplne vysala život: nuda, minimálne možnosti spoločenského vyžitia, akási južanská spomalenosť.

Tak a je to tu! Vybrali ma do New Yorku, letisko JFK, Medzinárodný terminál Jeden. Nie je to síce Newark, takže nebudem pracovať so spolužiakmi, ale je to blízko. Môžeme sa aspoň stretávať.

Zima 2004/2005

Moje najzvláštnejšie vianočné sviatky. Nielenže na Štedrý večer pracujem, ale po príchode domov ma ešte aj ruší oslava mojej domácej, ktorá pochádza z Peru. Zábava s hlučnou hudbou trvá do piatej rána. Nuž, iný kraj, iný mrav. Silvester je takisto neopakovateľný – na ceste domov z práce vstupujem do metra o tri štvrte na dvanásť a vystupujem už v novom roku. Spoločnosť mi robia bezdomovci.

Túto zimu ma prekvapí ešte jedna vec. Je február a máme tu snehovú búrku. Včera v správach oznámili, že snežiť začne o 14:13 poobede nasledujúceho dňa, teda dnes. O 14:13 mi skutočne padla na nos prvá snehová vločka. O desať minút neskôr som už nevidel na viac ako päť krokov. Za tri hodiny napadlo 30 palcov (asi 75 centimetrov) snehu. Zdá sa, že tí, čo tu predpovedajú počasie, vedia, o čom hovoria.

Leto 2005

Zaskočila ma vlhkosť tohto leta, ktorú som tu v New Yorku určite nečakal. Vyjsť z klimatizovanej budovy na ulicu je ako naražiť do steny. Bývam v prenajatej izbe na druhom poschodí rodinného domu. Šikmá strecha prechádza mojou izbou tak, že v nej neviem ani rozpažiť. Po tom, ako začali horúčavy, trvá asi dvadsať sekúnd po vstupe do izby, kým kompletne prepotím oblečenie. Dvojlitrovú fľašu vody, ktorú naplňam každý večer, nachádzam ráno prázdnu bez toho, aby som si pamätal jej vypitie. Pijem podvedome, v polospánku. Domáca mi nedovolí kúpiť klimatizáciu, pretože sa bojí, že kým nebudem doma budú ju používať aj iní nájomníci, a tým jej zvýšia účet za elektrinu. Držím sa, už som v tomto teple desať dní!

Nevydržal som to. Včera som si našiel nové ubytovanie – v suteréne, ktorý ani nevyžaduje klímu. A mám najlepšiu domácu na svete – Margaritu, ktorá robí tiež na Termináli Jeden. Som jej boss v práci, ona je môj doma.

November 2005

Je to už rok, čo žijem v USA. Životné skúsenosti? Snáď len jedna. Viem naisto, že v živote nechcem mať už nič spoločné s reštauráciami. Stále dookola sa opakujúca rutina, stres z toho, že sa ľudia jednoducho neobjavia vtedy, kedy majú, malé možnosti postupu. Bát sa niečo povedať čašníkom alebo barmanom, ktorí za deň zarobia tak 6-7 krát viac ako ja za pracovnú smenu o 3-4 hodiny kratšiu, pretože na druhý deň si jednoducho vymyslia hocijakú hlúpu výhovorku, aby nemuseli prísť. Celé dni len nadávajú na svoju prácu a pritom nič iné robiť nevedia. Som mladý, slobodný a bezdetný. Moji šéfovia z toho vyvodzujú jasný záver – robiť cez Vianoce, na Nový rok, každý sviatok, zatváram v sobotu, otváram v nedeľu, robím v priemere 6 dní do týždňa, 11 hodín denne. A to všetko za 6,50 USD na hodinu. V deň voľna si vyperiem a pospím, aby som načerpal energiu na ďalší týždeň. A tak stále dookola.

Do konca programu mi zostáva ešte 6 mesiacov. Viem, že už nikdy nechcem robiť v reštauráciách. Tiež ale viem, že sa mi nechce z New Yorku. Rok je málo na spoznanie tohto mesta. Zbožňujem prechádzať sa zo susedstva do susedstva – po pár krokoch sa úplne

zmení ráz prostredia, ľudia, hudba... Takže už viem, že tu chcem zostať. Len ešte neviem, ako to urobiť.

Vzrušujúca španielska dedina...

So spolužiakmi sa stretávam málo. Sme v kontakte prakticky len cez telefón. Práve mi volal jeden z nich – Michal. Jeho resumé pred pár mesiacmi zaujalo človeka, ktorý vlastní firmu na obchodovanie s akciami. Mišo je z toho úplne nadšený. Oboch nás to veľmi zaujíma – trhy, burzy, ako to vlastne funguje. Závídím mu, že má možnosť do toho bližšie vidieť. Preto som rád, keď mi ponúkne, aby som sa prišiel pozrieť na miesto, kde pracuje. Kancelária je v Midtowne, blízko najznámejšieho Trumpovho mrakodrapu (má ich viacero, tento má vstupnú halu vykladanú mramorom s 20 metrovým vodopádom) a Piatej Avenue, kde sú vedľa seba natlačené obchody luxusných značiek. Celé to na mňa pôsobí veľmi pozitívne – obchodovanie s akciami v blízkosti najznámejšej nákupnej ulice na svete.

Kancelária (trading floor) je rozdelená na tri časti. V každej sa nachádza pár stolov s monitormi, za ktorými sedia obchodníci. Niektorí majú dva, niektorí tri, vidím dokonca chlapíka so šiestimi monitormi. Na monitore sa zobrazujú grafy, tabuľky, rýchlo sa meniace čísla. Z času na čas niekto nahlas šťavnato zanáda, buchne do stola, zvolá dve – tri písmená, niekto mu odpovie, niečo si navzájom odkazujú. Hovoria po anglicky, ale nerozumiem im. Michal sedí v strednej časti. Vysvetlí mi, že firma, pre ktorú robí, si len prenájíma priestory od väčšieho hráča – Hold Brothers. Jeho šéf je Kanadčan, volá sa Beau (Bó). Pristaví sa pri nás. Spýta sa ma, či by som chcel obchodovať. Po kladnej odpovedi mi dáva logickú hádanku – koľko je dvadsať vydelené polovicou. Odpoviem štyridsať. Som prijatý. Stačí prísť na druhý deň a priniesť so sebou šek na päťtisíc dolárov.

U Beua obchodujem dva týždne. Za ten čas sa menia priestory, sťahujeme sa priamo na Piatu Avenue, do oblasti pri Union Square. Jedna z najkrajších častí na Manhattane. Čo sa týka firmy, uvedomujem si svoju naivitu. Beau sa mi venuje tak dve hodiny denne v priebehu prvých troch dní. Vysvetlí mi tri základné obchodnícke stratégie, na čo sa mám zameriavať na obrazovke a to je tak všetko. Žiadna technická analýza, ako si mám nastaviť grafy, polovici vecí na monitoroch nerozumiem. Dochádza mi, že mu ide iba o tých päťtisíc dolárov. Z tých sa pokrývajú straty, ktoré vyprodukujem a náklady na moje obchody, v ktorých už on má zakalkulovaný zisk. Môj prvý obchod uskutočním bez toho, aby som to chcel. Jednoducho mám zle nastavenú klávesnicu, nikto si nedá námahu, aby mi vysvetlil, čo znamená ktorý kláves. V takýchto prípadoch (pri omyle) nikdy neurobíte plusový obchod. Nie je to len moja skúsenosť. Takto to jednoducho je – trh je krutý, nedá vám zarabiť len tak.

Priemerná mesačná cena ropy (r. 2008)		
Mesiac	Priemer v USA [\$ za barel]	
	Nominálna cena	Inflačne upravená
1.08	\$84.70	\$85.24
2.08	\$86.64	\$86.94
3.08	\$96.87	\$96.37
4.08	\$104.31	\$103.15
5.08	\$117.40	\$115.12
6.08	\$126.33	\$122.64
7.08	\$126.16	\$121.84
8.08	\$108.46	\$105.16
9.08	\$96.13	\$93.34
10.08	\$68.50	\$67.19
11.08	\$49.29	\$49.29
12.08	\$32.94	\$32.94

Tab. č. 3: Cena ropy v USA za rok 2008 (Zdroj: Inflationdata.com)

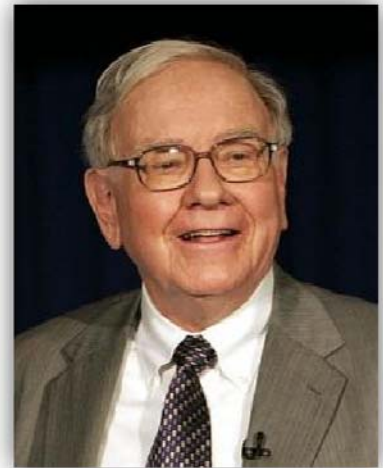
prípád toho, keď sa správy o nejakej komodite dostanú aj do časopisov a magazínov s úplne iným ako trhovým zameraním. Vtedy nastáva koniec bubliny. Tak sa aj stalo – do konca roka sa cena ropy prepadla na úroveň 35 dolárov za barel z historického maxima 145 dolárov za barel v júni (teda za šesť mesiacov!).

Táto bublina na trhu s ropou má dva dôsledky. Svet sa dozvedá o dovtedy úplne neznámej guvernérke z Aljašky, Sarah Palin, ktorú si vybral ako svoju viceprezidentskú kandidátku senátor McCain. Cieľom je obrátiť pozornosť verejnosti na Aljašku s veľkým ropným bohatstvom ako potenciálnym zdrojom ropnej samostatnosti pre Spojené štáty. Druhým dôsledkom je verejnosťou spoznané Bakkenove ropné pole. Nachádza sa medzi USA (Severná Dakota a Montana) a Kanadou (Saskatchwen a Alberta). Odhady odborníkov hovoria o štyroch až piatich miliardách barelov ropy, čo by zatienilo aj ropné polia na Arabskom polostrove. Problémom je však zložitá dostupnosť týchto zásob, keďže sa nachádzajú v štrbinách skaly. Cena ropy nad 80 dolárov za barel by bola rentabilná kvôli technickej náročnosti ťažby. Cena pod túto úroveň spôsobuje odsunutie začiatku ťažby vo veľkom na neurčito.

Leto 2008

Nedôvera hraje medved'om do karát

Trh je úplne pod kontrolou medved'ou. Dow Jones stratil od svojej historicky najvyššej hodnoty už cez 3000 bodov. Vo všeobecnosti panuje negatívna nálada. Likvidita je mizivá, hlavne kvôli nedôvere medzi bankami. Nikto totižto nevie, kto sa do akej miery vystavil riziku nekvalitných hypoték. Finančné inštitúcie prinášajú informácie o stále vyšších odpisoch (write downs) týchto nekvalitných cenných papierov. Správy v médiách o strate pracovných miest len prilievajú olej do ohňa. Objavuje sa len jedna jediná lastovička nádeje – Warren Buffet. Investuje do spoločnosti Goldman Sachs. Desať miliárd dolárov. Pred tým som ho vnímal len ako jedného z najbohatších ľudí na svete, ale týmto krokom si získal môj rešpekt. Ako jeden z prvých pochopil, že do trhov je potrebné v týchto ťažkých časoch vliať trochu nádeje. Nepochybne vedel, že táto investícia je predčasná. O šesť týždňov kvôli nej stratil dve miliardy dolárov. Napriek tomu do toho išiel. Bohužiaľ, zatiaľ v tom bol sám.

Warren Buffet

September / Október 2008

Záchranné koleso vlády

September 2008 je pre mnohé finančné spoločnosti likvidačný. Bankroty Lehman Brothers a Washington Mutual predstavujú len najznámejšie prípady. Hovoriť o nečinnosti FEDu a Ministerstva financií USA by bolo nespravodlivé. Okrem marcovej pomocnej ruky pre Bear Sterns a septembrovej pomoci pre Fannie Mae a Freddie Mac spolu s AIG prichádza minister financií Henry Paulson so zatiaľ najvýraznejším záchranným plánom – Troubled Asset Relief Program (TARP) v hodnote 700 miliárd dolárov. V rámci tohto programu sa majú finančné prostriedky použiť na odkúpenie nekvalitných hypoték od spoločností najviac postihnutých touto hypotekárnou krízou. Vzhľadom na výšku pomoci a ťažkú predvídateľnosť úspešnosti takéhoto programu dochádza spočiatku k zamietnutiu tohto plánu. Nepomáha ani teatraľne gesto Henryho Paulsona, ktorý si pred hovorkyňou Snemovne reprezentantov, Nanci Pelosi, pokľaká na koleno, aby zabezpečil program podporu od demokratov. O týždeň neskôr, tretieho októbra, nakoniec dochádza k schváleniu.

O čo vlastne ide v tomto programe? Predstavte si inštitúciu, ktorá poskytne pôžičku na dom vo výške 300 000 dolárov. Hodnota domu sa po splasnutí bubliny na realitnom trhu prepadne na úroveň 150 000 dolárov. V takomto prípade sa vnútorná hodnota (underlying, intrinsic value) pôžičky dostane na úroveň 50 centov na jeden dolár. Tu však problém nekončí. Kvôli malej, takmer neexistujúcej likvidite na trhu hypotekárnych cenných papierov a zmätku ohľadom vlastníckych práv týchto cenných papierov sú investori, ktorých je však

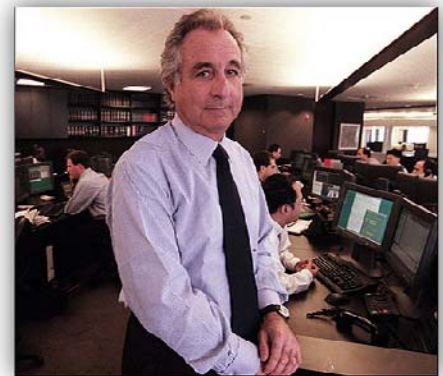
žalostne málo pre pozdvihnutie trhu a nálady, ochotní zaplatiť len 30 centov na jeden dolár. Práve do takýchto vzťahov chce prostredníctvom TARP vstúpiť ministerstvo financií a FED. Na základe aukcie odkúpia tieto problematické cenné papiere za najnižšiu cenu, ktorú im ponúkne protistrana, teda majitelia týchto cenných papierov. Je to výhodné aj pre nich, pretože ako protihodnotu dostanú vysoko likvidné, kvalitné vládne cenné papiere (treasury bonds). Ak to vyjde, vláda získa za lacný peniaz cenné papiere, ktoré pri odrazení trhu prinesú príjmy. Majitelia nelikvidných cenných papierov sa dostanú k likvidným prostriedkom, ktoré nevyhnutne potrebujú pre zabezpečenie chodu svojich organizácií. Problémom je však nejasná budúcnosť trhov. Ak nedôjde k ich odrazeniu, bude to predstavovať stratu pre celú verejnosť, z ktorej prostriedkov sa tento program financuje. Aj to bol jeden z dôvodov, prečo návrh programu najprv neprešiel. Nakoniec však zvíťazil zdravý rozum podložený jednoduchou matematikou – v deň, keď bol program po prvýkrát zamietnutý, hodnota amerických akciových trhov sa prepadla o 1,2 bilióna dolárov, čo predstavuje takmer dvojnásobok hodnoty záchranného programu!

December 2008

Americký Fruni

Ako keby nebolo dost' negatívnych správ pomáhajúcich prepadu hodnoty svetových trhov! (Od 15. septembra, kedy nastal bankrot Lehman Brothers, táto najhoršia finančná kríza posledných dvoch generácií vymazala 33 percent - 14,5 bilióna dolárov - hodnoty spoločností na celom svete³).

V decembri dochádza na Wall Street k odhaleniu najväčšieho podvodu v histórii, v hodnote 50 miliárd dolárov. Za tým všetkým stojí šedá eminencia na Wall Street - Bernard Madoff, bývalý predseda správnej rady na akciovom trhu NASDAQ. Deň pred svojim zatknutím oznámil svojim najbližším spolupracovníkom, že „je to všetko jedna veľká lož“⁴. Jednalo sa o klasickú Ponziho schému. Ide o podvodnú operáciu, v rámci ktorej sa investorom sľubujú neuveriteľne vysoké výnosy vo veľmi krátkej dobe. Znie to familiárne? Áno, aj naše nebankové subjekty vychádzali z takéhoto istého princípu. Výnosy nie sú vytvárané reálnymi finančnými operáciami, ale sú vyplácané z vkladov neskorších investorov. Základom je teda zabezpečiť prílev nových investorov. Ak sa tak nestane, dochádza k pádu celého systému. Mnoho ľudí investovalo do Madoffovho fondu napriek tomu, že sa im nezdalo možné, aby zabezpečoval ním vykazované zisky. Mysleli si totižto, že pri svojom obchodovaní využíva insider informácie!

Bernard Madoff

³ Mark Pittman a Bob Ivry: Obama is open to expanding financial rescue plan. www.bloomberg.com

⁴ Mike Shedlock: Biggest fraud in history. www.marketoracle.co.uk

Táto schéma je pomenovaná podľa talianskeho emigranta Carla Ponzioho, ktorý touto technikou vylákal v rokoch 1919 – 1920 v USA sumu 15 miliónov dolárov od približne 40 000 investorov.

Návrat domov

Koniec roka prináša okrem víťazstva Baracka Obamu ďalšiu historickú udalosť a tou je môj návrat na Slovensko. Dochádza k tomu na základe vysvetlenia môjho právnika, že moje H3 víza už nie je možné predĺžiť. Priam neuveriteľne pragmatický detail, ktorý ma prinútil opustiť moju vzrušujúcu prácu. Odchádzam domov, s plánom požiadať na budúci rok opäť o H1B víza. Ale to je ešte ďaleko.

Navyše mi celkom vyhovuje si na chvíľu oddýchnuť od trhov. Za posledného dva a pol roka som žil akciami naplno. Rozmýšľal som nad obchodmi po uzatvorení burzy, večer pri pozieraní telky, cez víkend, proste vždy a všade. Dokážem však ešte úplne vypnúť? Nie som náhodou alkoholik navrávajúci si, že bez dávky – trhov a akcií – vydržím? Obchodovanie sa mi skrátka úplne dostalo pod kožu.

Otázka však nie je až taká páľčivá, keďže mám možnosť udržiavať s trhmi kontakt aj doma. Správy z trhu budem sledovať naďalej, a k obchodovaniu potrebujem iba internet a prístup ku obchodníckej platforme. Takže som aj naďalej súčasťou fascinujúceho, každý deň sa meniaceho sveta trhov.

Momentálne si vychutnávam pokojné plynutie času doma na Slovensku. Častokrát porovnávam neporovnateľné – prázdne ulice večerných Košíc s tisíckami ľudí na Times Square, spomínam na more žltých taxíkov, na to, ako som išiel s Christinou Applegate vo výťahu, na nočné kluby, z ktorých vystúpite rovno do rána nasledujúceho dňa, na prekvapivo rozkopanú Wall Street, ktorá je synonymom finančného sveta...Ako sa spieva v piesni od R.E.M – „Leaving New York is never easy“ - opustiť New York nie je nikdy jednoduché. A to je fakt, už po pár dňoch máte zaťažko opustiť toto mesto s neutíchajúcou energiou, nieto ešte po štyroch rokoch.

Odchádzal som do Severnej Karolíny s malou dušičkou, aby som sa dostal do Veľkého jablka. Vrátil som sa s trojročnými skúsenosťami obchodníka na Wall Street. Mal som šťastie na rozdávanie – so zamestnaním, s domácou, ktorú by som nenechal za nič na svete. Nebol som ani raz chorý, videl som pár svetových celebrit ako bežných ľudí na uliciach, spoznal zákutia New Yorku, kam sa turisti zriedka dostanú. Mal kolegov obchodníkov, ktorým sa na svete vyrovná len pár ľudí. Nebolo to ľahké – práve naopak – ale nenechal by som. Dospel som. Dokázal som sám seba, že sa o seba dokážem postarať a prežiť v svetovej džungli obchodu. Som to stále ja, len sebavedomejší, drzejší, možno o niečo múdrejší - absolvent poriadnej školy života.

Bio autora | Peter Šaro

Je absolventom Ekonomickej Univerzity v Košiciach (2003). Peter pôsobil niekoľko rokov v New Yorku ako obchodník s akciami v spoločnosti T3 Capital, najdynamickejšie sa rozvíjajúcej obchodníckej firme na Wall Street.

T3 Capital prevádzkuje webovú stránku T3Live.com, ktorá prostredníctvom najlepších obchodníkov na Wall Street zabezpečuje aktuálne informácie o trhoch a analýzy sektorov vhodných na obchodovanie.

Peter sa po tejto intenzívnej obchodníckej skúsenosti vrátil domov na Slovensko, kde momentálne pôsobí ako projektový manažér IT-kreatívnej firmy v Košiciach.